ఊరు బాగుపడేదెప్పుడు ?

పదిహేడేళ్ళ తర్వాత మా అమ్మమ్మ తాతల్ని చూడాలని ఊరికి బయలుదేరాను. చిన్నప్పుడు కనీసం ఏడాది కొక్కసారైనా సెలవుల్లో అమ్మతో ఊరికి వెళ్ళేవాణ్ణి. ఊరినిండా వేపచెట్లు ఉండేయి. ఊరి బయట పచ్చని పొలాలు! పచ్చనిగడ్డితో నిండిన బోలెడన్ని ఖాళీ జాగాలు. పచ్చని ముఖమల్ పరచినట్లున్న గడ్డిలో ఎర్రని ఆరుద్ర పురుగులు. మొక్కల మీద చాలా వన్నెలతో మెరిసే రెక్కలున్న రింగన పురుగులు. ఆ పురుగులను పట్టుకొని అగ్గిపెట్టెల్లో, చిన్నచిన్న డబ్బాల్లో పచ్చని మెత్తని గడ్డిని పరచి పెట్టేవాళ్ళం. మాటి మాటికి ఆ డబ్బాలు తెరచి పురుగులు గడ్డి తిన్నాయా లేదా పెరిగాయా లేదా అని చూసే వాళ్ళం. మా అమ్మమ్మ ఏమో కోప్పడేది. 'పురుగులను గట్ల డబ్బాలల్ల పెడితే పాపం తగు ల్తదిరా' అనేది. అయినా ఊరుకొనేవాళ్ళం కాదు.

రోజంతా ఏదో ఆడుకుంటుండేవాళ్ళం. అలసట అనేది ఉండేది కాదు. ఎంత ఎండలున్నా వేడి అనిపించేది కాదు. సూర్యడస్తమించగానే ఎక్కడినుంచో చల్లని పిల్ల గాలులు విసిరేయి. చీకూ చింతలు లేని ఆరోజులు చాలా బాగుండేయి.

అమ్మమ్మ ఏది వండినా కమ్మగా ఉండేది. ఆ రుచి ఆ మాధుర్యం మళ్ళీ నాకెక్కడా దొరకలేదు. అదే భార్య పద్మతో అన్నానోసారి.

"మా అమ్మమ్మ కాకరకాయ వండినా బాగుందని తినేవాణ్ణి" అని.

"అయితే ఇప్పుడేమైంది. ఏదీ నచ్చదు మీకు" అంది పద్మ చిరుకోపంతో.

"కోపం వద్దు పద్మా. నీ వంటలో లోపముందని కాదు. అప్పుడు ఆ రుచే వేరేగా ఉండేది. మా అమ్మమ్మ మొక్కజొన్నలు ఎండిన చిక్కుడుకాయ గింజలు, అనుములు సన్నని కట్టెలమంట మీద కుండలో ఉడుకబెట్టి గుగ్గిళ్ళు చేస్తే. అబ్బా! ఎంత బాగుండేదో వాటి రుచి. ఆ కట్టెలు కంకులు ఇప్పుడు లేవు కదా. నీ వంటలో ఆ రుచి ఎట్లా వస్తుంది. ఆ అది నీ తప్పుకాదని అంటున్నా" అని పద్మ నూరడించాను.

అమ్మమ్మ వండిన మొక్కజొన్న గుగ్గిళ్ళు తలచుకుంటే ఇప్పుడైనా నోట్లో నీళ్లూరుతాయి.

ఊరికి వెళ్తున్నాను గదా. అమ్మమ్మతో మొక్కజొన్న గుగ్గిళ్ళు వండించుకొని తినాలి తప్పక.

ఎండాకాలం రాత్రిళ్ళు బయట వాకిట్లో మంచాలు వేసుకొని పడుకునేవాళ్ళం. మామయ్య పిల్లలూ, మా అక్క, నేనూ, మా అమ్మమ్మ చుట్టూ చేరేవాళ్ళం. ఆమె కథలు చెప్తుంటే ఊహా లోకాలకు వెళ్ళిపోయి నిద్రలోకి జారుకునేవాళ్ళం. తెల్లారి లేచేసరికి మా దుప్పట్లు గాని మొత్తలు గాని మా మంచాల్లో ఉండేయి కావు. అవి మా మామయ్య, అత్త, అమ్మ, అమ్మమ్మ, తాతయ్య మంచాల్లోకి వెళ్ళిపోయి కనిపించేయి.

మంచంలో వెల్లకిలా పడుకొని పైన నీలాకాశంలో కుప్పకుప్పలుగా వెలిగే చుక్కలను చూస్తూ లెక్కపెడ్తూ నిద్రలోకి జారుకున్న రోజులూ ఉన్నాయి.

ఆఖరుసారిగా ఆ ఊరికి పదోక్లాసు పరీక్షలు రాసాక వెళ్ళాను. అంతే. మళ్ళీ ఇప్పుడు వెళ్తున్నాను.

కాలేజీ చదువులు పరీక్షలు ఇంకా ఎన్నో కారణాల వల్లనో ఊరికి వెళ్ళడం జరగ లేదు. ఎం.ఎస్.సి. పాసై పిహెచ్‌డి కూడా పూర్తి చేసి లెక్చరర్‌గా ఉద్యోగంలో చేరాను. పద్మతో నా పెళ్ళి కూడా అయింది. ఓ పాప కూడా పుట్టింది. అప్పుడప్పుడూ పెళ్ళిళ్ళకు అమ్మమ్మ తాతలు రావడమే కాని నేను ఊరికి వెళ్ళే అవకాశం దొరకలేదు. ఇదిగో ఇప్పుడే అవకాశం దొరికింది. ఊరికి బయలుదేరాను.

కాలేజీలో పరీక్షలైపోయాయి. సెలవులిచ్చారు. పద్మ పాపను తీసుకొని వాళ్ళ అమ్మ వాళ్ళింటికి వెళ్ళిపోయింది. నేను స్పాట్ వాల్యుయేషన్ కోసం వరంగల్ వెళ్ళాను. వాల్యుయేషన్ తర్వాత వెంటనే డబ్బు ఇచ్చేశారు. ఇప్పుడు ఇంటికి పోతే పద్మ ఉండదు. వరంగల్‌కు దగ్గరే మా అమ్మమ్మ ఊరు. ఊరు చూడాలనిపించింది. బస్సు ఎక్కాను.

ఇంతకు ముందు ఆ ఊరికి రైల్లో వెళ్ళి ఘనపురం స్టేషన్లో దిగి అక్కడి నుంచి కాలినడకనో బండిమీదనో వెళ్ళేవాళ్ళం. ఇప్పుడా బాధలేదు. వరంగల్ నుంచి నేరుగా ఊరికి రోడ్డు పడింది. బస్సులు నడుస్తున్నాయి. అంటే ఊరు బాగానే అభివృద్ధి సాధించిందన్నమాట! అనుకున్నాను. బస్సు సౌకర్యంగా ఉండడంతో బస్సులోనే బయలు దేరాను.

బస్సు ఊరి బయటే దించింది. బస్సు ముందుకు పై ఊరికి వెళ్ళిపోయింది. నాతోపాటు ఇంకెవరైనా దిగారా అని చూశాను. ఎవరూ దిగలేదు. బస్సు ముందుకు వెళ్ళి పోయింది. నేను ఊళ్ళోకి నడిచాను. చుట్టూ చూశాను. నాకు జ్ఞాపకమున్న పరిసరాలే. ఎరిగున్న దారే. ఇంకా చీకటి పడలేదు. ఎండవేడి తగ్గింది. నేను నడుస్తూ అటు ఇటూ పరిశీలనగా చూశాను. అదే మట్టి దారి. అంటే రోడ్డు ఊరి బయటి వరకే ఉంది. ఊళ్ళోకి ఇంకా రోడ్డు రాలేదన్నమాట.

ఊర్లోకి ప్రవేశించాక దారిలో ఒకరిద్దరు పెద్దవాళ్ళు కనిపించారు. నేను వాళ్ళను గాని వాళ్ళు నన్నుగాని గుర్తుపట్టలేదు. నేను భుజానికి బ్యాగు తగిలించుకొని ఉండడంతో వాళ్ళు నన్ను ఎవరింటికో చుట్టపుచూపుగా వచ్చాడని అనుకొని ఉంటారు. నా బ్యాగు -

కాళ్ళకున్న బూట్ల వైపు చూసి ఏమీ పలకరించకుండానే ముందుకు వెళ్ళిపోయారు. నా కాళ్ళకున్న రీబోక్ బూట్లు మొన్ననే బోలెడు డబ్బు పోసి కొన్నాను. వాటిమీద మట్టి పడకుండా జాగ్రత్తగా నడుస్తున్నాను. నాకెదురుగా వచ్చి ముందుకు సాగిపోయినవాళ్ళ తీరు నాకేం నచ్చలేదు. కనీసం నేనెవర్ని, ఎవరింటికి వెళ్తున్నాననైనా పల్కరించి కనుక్కోకుండానే ముందుకెళ్ళిపోయారు. వాళ్ళ పట్టలేనితనానికి నాకాశ్చర్యం కూడా కలిగింది.

ఇంతకుముందు ఊళ్ళో అందరూ నన్ను గుర్తించేవాళ్ళు. చాలారోజులకు వెళ్తే ఏందిరా ఎంత పొడుగయినావు. ఏం సదువుతున్నావు, మీ అమ్మ కూడా వచ్చిందా, ఒక్కనివే వచ్చినావా అని పల్కరించేవాళ్ళు. ఆత్మీయత చూపేవాళ్ళు. ఎవరైనా నన్ను గుర్తించకపోతే గీ పిల్లగాడు ఎవడురా అని పక్కనున్నవాళ్ళను అడిగేవాళ్ళు. వాడు మన వీరయ్య మనుమడు, గుర్తు పట్టలేదా పట్నంలో ఉంటడు అని చెప్తే హో! మన వడ్ల వీరయ్య మనుమడా ఏదీ సత్తెమ్మ కొడుకు గదూ అని గుర్తుపట్టేవాళ్ళు. ఒక్కొక్కసారి ఎవరు పిల్లగా నువ్వు అని సూటిగానే అడిగి తెలుసుకొనేవాళ్ళు. సవాలక్ష ప్రశ్నలు వేసి విసిగించేవాళ్ళు. అదేదీ లేదు ఇప్పుడు. ముందుకు సాగాను.

తోవలో నాకు తిరుపతయ్య దుకాణం ఎక్కడుండేదో అక్కడే కన్పించింది. మునుపు ప్రతి దీపావళికి సున్నమూ రంగులు వేసేవాళ్ళు. బాగుండేది. ఇప్పుడు సున్నం రంగులు మాసిపోయి మురికిగా కన్పించింది. తాతో అమ్మమ్మో అమ్మో పావలా అర్ధరూపాయి ఇస్తే చాలు ఈ దుకాణానికి పరిగెత్తుకొని వచ్చి బిస్కట్లో అవి లేకపోతే బెల్లం పుట్నాలు కొనుక్కొనేవాణ్ణి.

తిరుపతయ్య దుకాణంలో తరాజు ముందు ఎప్పటిలా కూర్చొని కన్పిస్తాడేమోనని ఆగి దుకాణంలోకి తొంగి చూశాను. తిరుపతయ్య అక్కడలేడు. అతని జాగాలో ఒక యువకుడు ప్యాంటు షర్టులో కన్పించాడు. నేనతన్ని గుర్తించలేకపోయాను. అతడు నావైపు ఒక్క చూపు విసిరి ఏం కావాలి అని అడిగాడు. అతనూ నన్ను గుర్తించిన జాడ కన్పించలేదు. ఒకరిద్దరు దుకాణం ముందు కన్పించారు. ఒకరి చేతిలో బ్రూక్‌బాండ్ చాపత్తి డబ్బా ఉంది. మరొకరి చేతిలో లక్స్ సబ్బు కనిపించింది. లక్స్ సబ్బే గదా సినిమా తారల అందాన్ని పెంచేది. అది ఇక్కడకూ చేరుకున్నదన్నమాట. మేము సెలవులకు వస్తే మా అమ్మమ్మ ఇంట్లో చాయ్ దొరికేది కాదు. వాళ్ళకు దాన్ని తాగే అలవాటు లేదు. మా అమ్మమ్మ పొద్దున్నే బర్రెపాలు పిండి పచ్చిపాలే తలా ఇన్ని నోట్లో పోసేది. మిగిలినయి పిడకల దాలిలో కుండలో కాగబెట్టి తోడు పెట్టేది. పాలు కాగబెట్టినకుండ అడుగున ఆలిచిప్పతో గీకితే పిల్లలం మేమంతా ఆ గోకును నాకు పెట్టు నాకు పెట్టు అని ఎగబడేవాళ్ళం. రాత్రి అన్నంలో తప్పకుండా మాకందరికీ అమ్మమ్మ మీగడ పెరుగు పోసేది. మామిడికాయ తొక్కుతో గడ్డ మీగడ పెరుగన్నం ఎంతో కమ్మగా ఉండేది. ఇప్పుడు పట్నంలో పాలవాడు పోసే నీళ్ళ పాలతో పెరుగులో ఆ రుచే లేదు. అసలు ఆ పాలల్లో పాల రుచే ఉండదు. పౌడరు కల్పిన నీళ్ళు పాలెందుకవుతాయి అంటుంది పద్మ.

ఈ ఊరికి వస్తే స్నానానికి మాకు సబ్బు ఉండేది కాదు. సున్ని పిండితోనే మా అమ్మమ్మ నీళ్ళు పోసేది. ఇప్పుడు ఊళ్ళో సబ్బులు కూడా దొరుకుతున్నాయి.

తిరుపతయ్య దుకాణం నుంచి ముందుకు సాగాను. మునిపటిలా ఇళ్ళ కప్పుల మీదికి ఇంటి ముందున్న పందిళ్ళ మీదికి పాకిన పచ్చని ఆనప బీర తీగలేవీ నాకు కనిపించలేదు. ఇళ్ళన్నీ కళావిహీనంగా కనిపించాయి. ప్రతి పండుగకు మా అమ్మమ్మ అత్తా కలిసి గోడలకు ఎర్రమట్టి పూత పూసి సున్నంతో పట్టీలు పెట్టి అలంకరించేవాళ్ళు. ఇప్పుడవేవీ నాకు కనిపించలేదు. ఇళ్ళ గోడలన్నీ బోసిగా కన్పించాయి. ఇళ్ళ చుట్టున్న గోడలు కొన్ని కూలిపోయి మొండిగా నిలబడి ఉన్నాయి. ఇళ్ళ ముందు కాస్త ఊడ్చి సాన్పి (పేడనీళ్ళు) చల్లి చిన్న చిన్న ముగ్గులేవో వేశారు. పూర్వం మా అమ్మమ్మ ఇంటి ముందున్న వాకిలి కాస్తంత కాదు వీధి వీధంతా శుభ్రంగా ఊడ్చి సాన్పి చల్లి ముగ్గులు పెట్టేది. శుక్రవారం రోజు పండుగల రోజులు ఆమెకు ఆ పనితోనే సరిపోయేది. మా అమ్మమ్మ కొత్త కొత్త కథలెన్ని చెప్పేదో ముగ్గులు కూడా తీరుతీరుగా ఒకరోజు పెట్టిన ముగ్గు మరోరోజు పెట్టకుండా ఎన్నో కొత్తకొత్తవి పెట్టేది. ఆమె ముగ్గు పెట్టే విధమే వేరుగా ఉండేది. వేళ్ళను మడిచి పిడికిట్లో ముగ్గును పట్టుకొని వేళ్ళ మధ్య నుంచి కాస్త కాస్త ముగ్గుపొడిని వదులుతూ క్షణంలో పెద్ద పెద్ద ముగ్గులు పెట్టేది. ఇప్పుడేమో మునివేళ్ళతో ముగ్గుపొడిని తీసుకొని పద్మ ముగ్గులు పెడ్తుంది. ముగ్గులు పెట్టే పద్ధతీ మారింది !

మా తాత ఇల్లు వచ్చేసింది. ఇంటి బయట నాకెవరూ కన్పించలేదు. మా తాత ఇంటి పక్కనే ఇంకా నాలుగు వడ్లవాళ్ళ ఇళ్ళు ఉన్నాయి. అందరూ చీకటి పడేదాకా వడ్లపని చేసుకుంటూ ఉండేవాళ్ళు. ఆ హడావుడి ఏదీ నాకు కన్పించలేదు. "తాతా ! అమ్మమ్మా!" అని పిలుస్తూ నేను ఇంట్లోకి వెళ్ళాను.

"ఎవరూ?" అని ప్రశ్నిస్తూ తాత ఎదురుపడ్డాడు.

"నేను సదాశివుడ్ని. మీ మనవడ్ని"

"ఓ! సదాశివుడా ! ఎన్నాళ్ళకు వచ్చినవురా! నీ భార్యా బిడ్డా బాగున్నారా! సత్తెమ్మ ఎట్లున్నది?" అడిగాడు తాత.

"అందరూ బాగున్నారు. అమ్మమ్మ ఏదీ?" అని అడిగాను.

"లోపలున్నది - ఏమే గిటురా ! నీ మనుమడు సత్తెమ్మ కొడుకు వచ్చిండు!" అమ్మమ్మను పిలిచాడు తాత.

"ఎవరూ? సదాశివుడా ? అమ్మ బాగున్నాది రా? అన్నట్లు నీ పెండ్లం పద్దుమ గదూ పేరు - మంచిగుందా?" అమ్మమ్మ నాకు దగ్గరగా కూర్చొని నా చేతిని తన చేతిలోకి తీసుకొంది.

"అందరూ బాగున్నారు"

"అన్నట్లు నీకు బిడ్డ గదా. గది మంచిగుందా? నడుస్తుందా?" అడిగింది అమ్మమ్మ నా చేతిని నిమురుతూ.

"ఆ బాగుంది. ఇప్పుడే అడుగు లేస్తున్నది" అన్నాను.

"గిప్పుడేనా నీ రాక ఎక్కడ్నుంచి వస్తున్నావు? మేమెట్ల గ్యాపకం వచ్చినంరా!" అడిగాడు తాత.

"గిట్ల యాదికి పెట్టుకొని ఒచ్చినవు. అది సాలు!" అమ్మమ్మ ముఖంలో బాధ కన్పించింది.

"నేను పని మీద వరంగల్లు వచ్చిన అక్కడ పని అయిపోయిం తర్వాత మిమ్మల్ని చూసిపోదామని ఊరు ఎట్లా ఉందో చూద్దామని వచ్చాను".

"ఊరు సూడాలని వచ్చినావురా! ఈ కాలంల ఎవలకు ఊరి మీది మనసు మల్లుతున్నది!" తాత గొణిగినట్లుగా తనలో తనే అనుకున్నట్లుగా అన్నాడు.

"చీకటి పడ్డది. ఇల్లంతా గుడ్డిగున్నది" అని అమ్మమ్మ లేచి గోడకున్న స్విచ్ ఒత్తింది. లైటు వెలిగింది. అమ్మమ్మ ఫ్యాను కూడా వేసింది.

నేను లైటు వైపు, ఫ్యాను వైపు చూసాను.

"ఊరికి కరెంటు వచ్చిందన్నమాట !" అన్నాను.

"కరెంటు వచ్చి శానా రోజులైందిరా. సడకు పడ్డది. వరంగల్లు నుంచి బస్సులూ వస్తున్నయి. నువ్వు బస్సులనే వచ్చినవ?" అడిగింది అమ్మమ్మ.

"అవును" అన్నాను.

ఒక్కసారే ఇల్లంతా చీకటయింది. వీస్తున్న గాలి ఆగిపోయింది.

"ఏమే కరెంటు పోయింది. దీపం ముట్టిచ్చి తీస్కరా!" అరిచాడు తాత.

"గీ కరెంటు ఎప్పుడు పోతదో తెల్వదు. అందుకే గ్యాసునూనె దీపం తయారుగ పెట్టుకో వాలె. కరెంటున్న సుఖం లేదు. ఈ యేడు కరెంటుతో మా బాధగ వుందిరా! కరెంటు లేక మోటర్లు నడవక పొలాలన్నీ పొట్టకొచ్చినయి - నిలువునా ఎండిపోయినయి. ఈ యేడు తిండి మందం కూడా ఎవసాయం చేసేటోళ్ళకు గింజలు ఇంటికి రాలేదు. ఇగ కారటు మీది బియ్యం తినవల్సి వస్తదేమో!" విచారంగా చెప్పాడు తాత.

అమ్మమ్మ వంటింట్లోంచి గ్యాసునూనె బుడ్డిదీపం వెలిగించి తెచ్చింది. పూర్వం చీకటి పడగానే అమ్మమ్మ నూనె పోసి వత్తివేసి మట్టి ప్రమిదను వెలిగించేది. శ్రద్ధగా దండం పెట్టేది. మా అందరి చేత కూడా దండం పెట్టించేది. బుడ్డిదీపం చూస్తే అది జ్ఞాపకం వచ్చింది నాకు.

"గింతకు ముందు పొద్దున్న పొద్దుగూకంగ రెండు బస్సులొచ్చేయి ఊరికి. గిప్పుడు ఒక్క బస్సే వస్తున్నది" అన్నాడు తాత.

"ఎందుకని?" అడిగాను నేను.

"వరంగల్లుకు పోయేటందుకు ఎవరున్నర్రా మిగిలి! అందరూ కుటుంబంతో

పట్నమో వరంగల్లో పోయి వుంటున్నరు! అందరూ వలసపోయింద్రు ఇగ మా అసోంటి ముసలోళ్ళం గిక్కడ మిగిలినం అనుకో!''

మధ్యలో అమ్మమ్మ అడిగింది.

''పట్నంల మీ మామ కలుస్తడా ఎప్పుడైన''

''ఆ కలుస్తడు. ఫర్నిచరు షాపు బాగా నడుస్తున్నది. మామకేంది లక్షలు సంపాదిస్తున్నడు'' అన్నాను నేను చిరునవ్వుతో.

''ఏందో ! వున్నొక్క కొడుకు గిక్కడ్నే వుండి వడ్లపనీ వ్యవసాయం పనీ చూస్కోక పట్నం పోత పట్నం పోత అని పోయిండు. మంచిదే! మంచిగనే సంపాయిస్తున్నడు. పిల్లల పెండ్లిండ్లు బాగా జరిగినయి. మమ్ముల్ని వచ్చి అక్కడ వుండమంటడు గాని గక్కడ మాకు మంచిగనిపించ లేదురా! గిక్కడ పొద్దుబోయినట్లు గక్కడ పొద్దుపోదు ఏం జేస్తం చెప్పు! గిక్కడ ఒంటరిగాళ్ళమైనం'' అని అమ్మమ్మ కన్నీళ్ళు పెట్టుకుంది.

''గిప్పుడు అందరు గట్లనే వుంటున్నరు! గానీ నీ సోదంత ఆపు. సదాశివుడు ఎప్పుడన్నం తిన్నడో ఏందో జల్ది వంటగానీ!'' అని తాత అమ్మమ్మను తొందరపెట్టాడు.

''అవును గదా! నా మతిమండ'' అంటూ అమ్మమ్మ గబగబ వంటింట్లోకి పోయింది. కాస్సేపటికి ఇల్లంత పొగ చుట్టుకుంది.

''ఆ పొగ వచ్చే కట్టె తీసెయ్యవే! ఆడు రాకరాక వస్తే పొగేంది పెట్టినవు!'' గట్టిగా అరిచాడు తాత.

''ఇంకా కట్టెల పొయ్యిలేనా?'' అడిగాను నేను.

''గ్యాసునూనె స్టవు వున్నదిరా! కాని గ్యాసునూనె దొర్కక గది మూలకు పెట్టి కట్టెల పొయ్యి వాడ్తున్నం. కట్టెలు దొర్కక గదీ కష్టంగనే వున్నదనుకో! పొయిలకు కట్టెపేడు దొర్కుతలేదు! ఎవసాయాలు సరిగ్గ నడుస్తలేవు! ఇగ వడ్లపనీ బంద్ పడ్డదనుకో!'' అన్నాడు తాత. నిరాశ ధ్వనించింది అతని గొంతులో.

''అదే నేను ఇంటి ముందు చూసాను. ఎవరూ మునుపటిలా వడ్లపని చేయడం లేదు. ఇంటి ముందు మునుపు ఎంత హడావిడిగా ఉండేది గదా తాతా! ఏమైంది?'' అడిగాను.

''ఎక్కడ వడ్లపనిరా! గిక్కడ వడ్లపని లేకనే ఒక్కొక్కరు పట్నానికి ఎగబడ్తున్నరు. గక్కడ కాంప్లెక్సులు లెస్స కడ్తున్నరట గదా! గా వాటిల్లో పనులు బాగ దొర్కుతున్నయట! మన పక్కింటి గౌరయ్య కొడుకు పరమేశ్వర్ గా పని గుత్తకు పట్టిండట. బాగ సంపాదన ఉన్నదని గౌరయ్య సెప్పిండు. పోనీ! గట్లనన్న బతుకుతున్నారు'' తాత నిట్టూర్చాడు.

''అయితే ఊర్లో వడ్ల వాళ్ళెవరూ లేరా?'' అడిగాను.

''గిక్కడ మునుపు నాగలో, బండో, బండి చక్రాలో, దూలాలో, తలుపులో గట్లాంటి పనులు చేతినిండా దొర్కేయి. నాలుగిండ్ల వడ్లోళ్ళకు పనులుండేయి'' -

"ఇప్పుడేమైంది తాతా!" అడిగాను మధ్యలోనే ఆగిపోయి ఆలోచనలో పడిన తాతవైపు చూస్తూ.

"ఏమైంది అంటే ఏం చెప్పాలెరా! జెర్ర పెద్దగున్న ఎవసాయాలు బందుపడ్డయి. చిన్నపాటి భూములున్నోళ్ళు ఎవసాయం ఎవరికి వాళ్ళే చేస్కుంటున్నరు. ఇగ గా ఎవసాయాలతో మాకేం పని దొర్కుతది సెప్పు"

"పెద్ద వ్యవసాయాలు ఎందుకు బంద్ అయ్యాయి తాతా!"

"ఎందుకేంది! పాలేర్లు దొర్కుత లేరు. దొర్కినా వాళ్ళడిగే జీతాలు ఇచ్చుకునే పంట పండుత లేదు. పండిన పంటకు ధర లేదు. ఎర్రోల్ల దేశంల వందలెకరాల భూమిని ఒక్కడే మిషిన్‌తో దున్నతడట! పంట పండిస్తడట! గవన్నీ మన దగ్గర ఎక్కడున్నయి. సాగు అయిన రెండెకరాలకూ, పదెకరాలకూ నీళ్ళు లేక కరెంట్ లేక బాధలనుభవిస్తున్నరు రైతులు. సూడుగా రాగవయ్య - ఆయన, ఆయన పెండ్లం ముసలోల్లే గిక్కడుంటున్నరు. ఒక కొడుకేమొ అమెరిక పోయిండు. మల్ల రాలేదు. ఇంకో కొడుకు పట్నంపోయిండు. గక్కడ మోటర్లు బాగుజేసే దుకాణం పెట్టుకున్నడట. పదిమంది ఆయన కింద పనిచేస్తరట. గక్కడ పెద్ద బంగ్ల కట్టుకున్నడు. ఇగ గిటు ఊరి మొకాన సూస్తలేడు, వస్తలేడు!"

"మరి రాగవయ్య పట్నం పోలేదా?" సందేహం వెలిబుచ్చాను నేను.

"ఇగో మా లెక్కనే. యాభై ఏండ్ల కిందనే రాగవయ్య గప్పుడు - చిన్నోడే, ఆళ్ళ గడి కూల గొట్టిండ్రు. గా నాటి నుంచి ఆళ్ళ చెల్కలు పొలాలు కౌలుదార్లకయినయి. గిప్పుడు గా మిగిలిన ఎవసాయం నడిసేటట్లు లేదు. అందుకే ఇద్దరుకొడుకులు ఊరు విడిసి పెట్టిండ్రు. కొడుకులు అంతో ఇంతో పంపుతుండ్రు. ఇగ రాగవయ్య ముసలితనంల ఊరు విడిచిపెట్టలేక గిక్కడ్నే వుంటుండు. ఊర్లె సాలినంత ఎవసాయం లేకపోయేసరికి కూలి పనుల్లేక జనం శానా మంది పొట్ట చేతబట్టుకొని పట్నాలకు పోతున్నరు. రిచ్చ తొక్కుతున్నరు. ఇండ్లు కడ్తున్నరు. రోడ్లు వేస్తున్నరు. పట్నంల చేసుకుంటె ఎన్నో పనులున్న యంటున్నరు. పోతున్నరు. ఇగ పల్లెలు గిట్ల పాడుబడ్తున్నయనుకో! పండుగొచ్చినా పబ్బుమొచ్చినా మునుపటి సంబరం ఎక్కడున్నది?"

"తాతా ! మునుపు బతుకమ్మ పండుగ దసర పండుగ ఊళ్ళో ఎంత బాగా జరిగేయి"

"గిప్పుడు ఏ పండుగయినా కళే లేదనుకో? పండుగలు ఎప్పుడొస్తున్నయి ఎప్పుడు పోతున్నయి తెలువకుంటయింది! ఎవరైన వయసోళ్ళున్నరంటె ఆళ్ళకు సిన్మ ముచ్చట్లు తప్ప వేరే ముచ్చట్లు పట్టిలేవు. మునుపటి తీరుగ ఓ ఆట లేదు, పాట లేదు!"

తాతయ్య పడే వేదన చూసి నాకు బాధ కలిగింది. ఇంతలో అమ్మమ్మ వచ్చింది.

"తిందురుగాని రండ్రి?" అని పిల్చింది. కరెంటు అప్పటికీ రాలేదు. బుడ్డి దీపం వెలుగు లోనే ముగ్గురమూ తిన్నాం. భోజనాలయ్యాక తాతతో అన్నాను.

"ఊరు ఇన్నేళ్ళల్లో ఎంతో అభివృద్ధి చెందిందనుకొన్నాను తాతా! కానీ పరిస్థితి ఏం మెరుగైనట్లు లేదు"

"గాంధీ మారాజు సొతంత్రం కోసం పోరాటం చేస్తుండని విన్నం. ఇగ మన దగ్గర సంగమోళ్ళు వచ్చిండ్రు. వాళ్ళు వచ్చినంక జనంల భయం పోయింది. తిర్గబడ్డరు. మంచిగనే జర్గింది. ఇగ సొతంత్రం వచ్చినంక అందరికీ భూములు పంచిపెడ్తరు. పతిఒక్కడూ ఎవసాయం చేస్కుంటడు, ఎవరికి వాడే దొర అయితడు అనుకున్నం. కాని ఊరు గిట్ల పాడువడ్తది అని అనుకోలేదు. భూమి లేని రైతే ఉండదనుకున్నం. కానీ ఈ విధంగా రైతులే కూలీలై పోతరనుకోలేదు. ఊరు బాగుబడ్తుందనుకున్నం గాని గిట్ల పాడైతదనుకోలేదు" తాత విచారంగా చరిత్రనంతా తవ్వాడు. తాత ఆవేదన కొనసాగుతున్నది.

"మరి ఎక్కడ ఏం లోపం జరిగింది! ఏ పొరపాటు వల్ల బండి గాడి తప్పింది. దీనికి కారణమేమిటి? కారకులెవరు? ఏ రాజకీయాల దుష్ఫలితం ఇది!" నా మనస్సులో ఆలోచనా పరంపరలు లేచాయి.

మా మాటలకు ఆలోచనలకు అడ్డుకట్ట వేసింది అమ్మమ్మ.

"శాన రాత్రయింది. ముచ్చెట్లు సాలించి ఇగ పండుకోండ్రి. పొద్దున లేచి మల్ల ముచ్చెట్లు పెట్టుకోవచ్చు" అంది అమ్మమ్మ.

"తాతా! నేనైతే బయట మంచం వేసుకొని నీలాకాశం కింద చుక్కలు లెక్కబెడ్తూ పడుకుంటాను" అన్నాను నేను.

"బయటనా? గిప్పుడు ఎవరూ బయట పండుకుంటలేరురా! భయం! ఎప్పుడేమైతదో తెల్వదు" అన్నాడు తాత.

దాంతో నాకు చాల నీరసం వచ్చేసింది. ఎంతో ఆశతో వున్న నాకు నిరాశయింది. తెగించి పండుకుందామనుకున్నాను. కాని అమ్మమ్మ కూడా దాని కంగీకరించలేదు.

"సదాశివా! బయట వద్దురా. బుగులుతో ఎవరూ బయట పంటలేరిప్పుడు. బయట దోమలు కూడా కరుస్తయి! వద్దు! గిక్కడ నీకు మంచం వేసిన గిక్కడ్నే పండుకో" అని ఓ మూల చూపించింది అమ్మమ్మ. కరెంటు ఇంకా రాలేదు. ఫ్యాను లేదు. తలుపులు కూడా పెట్టడంతో గాలి ఆడడం లేదు. ఉక్కపోతలోనే పడుకొన్నాను. వేడికి చెమటలు కారుతున్నాయి. నిద్రపట్టక అటు యిటు దొర్లుతుంటె నులక మంచం గుచ్చుకుంటున్నది. మునుపు అమ్మమ్మ పట్టె మంచం వేసేది. ఉతికేవాళ్ళు లేక అల్లేవాళ్ళు లేక పట్టె మంచం మూల పడేసిందేమో.

రాత్రంతా నిద్ర లేదు నాకు. రెండు రోజులు ఊర్లో హాయిగా ఉందామని వచ్చిన నేను మర్నాడే బయలుదేరాను. అమ్మమ్మతో మొక్కజొన్న గుగ్గిళ్ళు వండించుకొని తినాలనుకున్నాను నేను. ఆ మాటే మరచిపోయాను. రాత్రి అన్నంలో అమ్మమ్మ గడ్డమీగడ పెరుగు కూడా పోయలేదు.

''పెరుగు ఏదీ?'' అంటే

''గిప్పుడు బర్రె లేదురా! ఊర్లె ఎవరింట్ల పాలు లేకుంట అయినయి. వున్నవాళ్ళు పాలవ్యాను వస్తే దాని కమ్ముకుంటున్నరు. గింత పెరుగు తోడు పెట్టుకుందమంటె పాలచుక్కే దొర్కుతలేదు'' అంది అమ్మమ్మ.

నేను బయలుదేరుతుంటె ''గిప్పుడే వచ్చి గిప్పుడే పోతున్నవు. రెండు రోజు లుండురా!'' అని బలవంతం చేసారు తాత అమ్మమ్మ. కాని నాకు వుండబుద్ధి కాలేదు. ఊర్లో ఎవరినీ కలవ కుండానే ఎవరితో మాట్లాడకుండానే బయలుదేరాను. మాట్లాడడానికి ఎవరూ లేరేమో కూడా అని అనిపించింది నాకు.

చాలా రోజుల తర్వాత ఊర్లో గడ్డ పెరుగన్నం తిని అమ్మమ్మ ముచ్చట్లు వింటూ నీలాకాశం కింద పడుకొని చల్లగాలిలో చుక్కల లెక్కబెడ్తూ చిన్ననాటి స్వర్గ సుఖం అను భవించాలనుకున్న నాకు పెద్ద ఆశాభంగమైంది.. మర్నాడే బయలుదేరాను.

బస్సుస్టాపుకు వస్తున్నప్పుడు మరోసారి అటుయిటు చూసాను. ఊర్లో మునుపటి వేపచెట్లు లేవు. ఊరిబయట మునుపటి పచ్చదనం నాకెక్కడా కన్పించలేదు. అప్రయత్నంగా నిట్టూర్పు విడిచాను. ''ఊరు బాగుపడేదెప్పుడో!'' అనుకొన్నాను.

– ఆదివారం ఆంధ్రప్రభ, 4 ఏప్రిల్ 1999